

КОРОНЕЛИЈЕВА КАРТА БОКЕ КОТОРСКЕ

(ПРИЛОГ ИСТОРИСКОЈ КАРТОГРАФИЈИ БАЛКАНСКОГ ПОЛУОСТРВА)

Пре скоро три деценије дао ја Хаарт Ф. Хартентурн¹ преглед картографије о Балканском Полуострву у 19. веку. Д-р Н. Радојчић² публиковао је рад о „Географском знању о Србији почетком 19. века“. И ако је често изражавана жеља, да се такви радови прошире и на старију картографију јужнословенских земаља, није се нико латио тога посла. Једино је Л. Јелић³ издао Птоломејеву карту. Сигурно ће проћи још неколико времена, док се дође до опширног приказа наше историске картографије. Зато је потребно неколико мањих радова о појединим картама, — а тих има до сада минимално — па ће се тек онда моћи приступити изради овећег рада, у којем ће бити обухваћена читава историска картографија јужнословенских земаља до почетка 19. века. Таквом раду могао би се додати и зборник историских карата (Monumenta historico-cartographica).

Врло ограничен број картографа бавио се пре 19. века специјално нашим земљама, а и то су били махом странци. На многим општим картама Европе приказане су наше земље, али од таквих карата мала је корист, исто као и од оних, на којима је обухваћен западни део Балканскога Полуострва и то само да се оивичи источна обала Јадранскога Мора. Уз ове потешкоће не сме се заборавити, да су старе карте о нашим земљама већином раштркане по разним библиотекама Европе. С тога сам управо изабрао Коронелија, јер су ми при руци неколике његове карте о нашим земљама. Неке је добио од Цвијић за свој Институт,⁴ а неке има Народна Библиотека у Бео-

¹ V. Haardt v. Hartenthurn: Die Kartographie der Balkan-Halbinsel im XIX. Jahrhundert. (Mitteilungen des k. u. k. Militär-Geographischen Institutes. XXI. Band. 1901., стр. 136—300, XXXII Bd. 1902., стр. 155—489. Wien 1902—1903, в. приказ у Прегледу географске литературе о Балканском Полуострву V, уредио Ј. Цвијић. Београд 1908, стр. 6—20.

² Др. Н. Радојчић: Посебна издања Географског Друштва, св. 2, Београд 1927.

³ Гласник Музеја за Босну и Херцеговину. Сарајево 1898.

⁴ Сем карте Боке Которске Географски Институт Университета има фотографије ових карата: а) Corso del Danubio da Vienna sin a Nicopoli e Paesi adiacenti e dedicati dal P. M. Coronelli Cosmografo della serenissima Republica di Venetia all'

граду.⁵ Ради ограниченог простора ја ћу овде приказати само Боку Которску остављајући за другу прилику, да прикажем и остале Коронелијеве карте наших земаља. Тада ћу се осврнути и на картографску делатност, о којој нема још специјалне студије ни у иначе на том пољу богатој талијанској литератури.⁶

Главни су Коронелијеви радови: „Atlante Veneto“, „Corso geografico“ и глоб од 15' у пречнику израђен за Луја XIV. „Atlante Veneto“ је збирка разних карата, од којих су најдотераније оне из 1690. године. „Corso geografico“, обично у две свеске, такође је збирка карата репродукованих из „Atlante Veneto“.⁷

Eccellenza del Sign. Federico Marcelo, Procuratore di S. Marco ecc... Карта је штампана у Atlante Veneto, Tomo I, тачан наслов атласа в. ниже. — б) Corso delli Fiumi Drino, e Boiana nella Dalmazia, descritto Dal P. Mro Coronelli Cosmografo della Seren. Repubblica di Venezia. Dedicato Agli Em., e Reu: Signori Cardinali della Sacra Congregazione e de Propaganda Fide; и ова је штампана у атласу, Tomo I. На овој карти има 2 биљешке из којих дознајемо које је карте о Далмацији публиковао, односно канио публиковати, Коронели: а) Dello Stato di Ragusi d. P. Coronelli ne pubblicherà una Carta particolare nel mese seguente di Marzo 1688. — б) H. P. Coronelli ha pubblicato alle Stampe due altre Tauole Geografiche del resto della Dalmatia, et una Topografica del Canale di Cattaro, che si uendono anco in Parigi da Gio: Battista Nolin, unite e separate col Corso Geografico dello Stesso Auttore, tutte con priuilegio di Sua Maestà Chrictianissima.

⁵ а) Карта наведена под 2, а) изашла је у француском издању, у нешто већем обиму, а наслов јој је: Cours de Danube, depuis sa source, Jus qu'a ses Emboucheures ou sont partie de l'Empire D'Allemagne et des Estats qui ont eeté... ou qui sont encore de l'Empire des Toure en Europe; аuec Partie des Estats de la Ser^{me} Republique de Venise. Dresée par le P. Coronelli Cosmographe etc. Corrigée et augmenté par le Sr Tillemon; et Dediée a Monseigneur le Marquis de Courtauvau, Capitainé des Cent Suisses, et Colonel du Regiment de la Reyne. Par son Tres humble et Tres obeissant Serviteur. J. B. Nolin.

А Paris chez J. B. Nolin sur le Quay de l'Horloge du Palais proche le Pont Neuf a l' Enseigne de la Place des Victoires аuec Priuilege du Roy (без године). — б) Le Royaume de Hongrie diuise en Haute et Basse Hongrie, аuec l'Escavonie, Subdiuisees en leurs Comtez. Par le P. Coronelli, Cosmographie etc. Dedie a Monsieur Rouille Seigneur du Coudray etc. — А Paris chez J. B. Nolin etc... аuec Priu'lege du Roy 1687. — в) Partie du Royaume de Hongrie, vers le Midy et l'Occident. Par le P. Coronelli etc., А Paris chez J. B. Nolin etc. (без године). — г) Partie du Royaume de Hongrie vers le Midy et l'Orient, Par le P. Coronelli etc. А Paris chez J. B. Nolin... аuec Priuilege du Roy 1666.

⁶ Roberto Almagià: „L'Italia“ di Giovanni Antonio Magini e la cortografia dell'Italia nei secoli XVI e XVII. Napoli—Città di Castello—Firenze 1922, стр. 134—135. — Marco Vincenzio Coronelli родио се у Равени 1650, а умро 1718. Био је фратар, франјевац. Неко време живио је на двору Луја XIV и тада је израдио глсб, који се још чува у Народној Библиотеци у Паризу. 1685. год. вратио у Венецију постао картограф републике. Као франјевачки провинцијал за Маџарску могао је да упозна наше земље, особито северне.

⁷ а) Atlante Veneto nel quale si contiene la Descrizione geografica, storica, sacra profana e politica degli Imperii, Regni, Provincie e Stati dell'Universo, Loco Divisione e Confini coll'aggiunta di tutti li Paesi nuovamente scoperti, accresciuto di molte tavole Geografiche, non più pubblicate. — Opera e Studio del Padre Maestro Coronelli Min. Cosmografo della Serenissima Republica e Professore di Geografia nell'Università di

Из Атласа је узета и карта Боке Которске. Наслов гласи: *Disegno topografico del Canale di Cattaro, descritto dal Padre Coronelli in Venezia l'anno MDCLXXXVIII.*

Пошто су готово све до сада познате карте, које доносе Боку Которску у малом размеру, јер се у њима шаблонски означаје источна обала Јадранскога Мора, то је тешко — бар за сада — утврдити које је изворе употребио Коронели за ову карту. Искључено је, да се споменутим картама могао користити. Мађини још 1620. године доноси Боку сасвим шаблонски. Коронели је имао бољих извора, којих је у Венецији било без сумње. Познато је, да је Бока припадала Венецији од 1420.—1797. год. Кроз то време могло се наћи и приватних људи, који су за себе правили разне прибелешке о областима, у којима су живели као чиновници. С друге стране позитивно је, да је Млетачка Република имала званичних карата о појединим својим областима, а није их никада публиковала, али је дозвољавала савременим картографима, да се њима користе. Таквим се на пр. картама користио и Мађини при израђивању своје карте Италије.⁸ Да је и Коронели употребио овакве непубликоване карте, види се из самога наслова његова атласа, где каже, да атлас садржи „*la Descriptione geografica ecc... coll' aggiunta di tutti li Paesi nuovamente scoperti, acresciuto di molte Tavole geografiche, non più pubblicate*“. Али Коронели није само преписивао непубликоване карте, већ је у своје карте уносио све потребите промене. Тако је на пр., Ерцег Нови припадао Турцима до 1687. год., а годину доцније уноси то Коронели у своју карту. Недостаје ми литературе, да утврдим, да ли се наш картограф користио и штампаним картама већег размера. Чекајући да се детаљнијим испитивањем попуни питање о изворима ове карте треба нагласити, да је она прва, или једна између првих, која колико-толико верно приказује Боку, — бар толико верно — да се на први поглед препознаје, да је то Бока. За старије карте не може се то казати.

С техничке стране ова карта не заостаје за другим из краја 17. века, али не представља никакав нарочити напредак. — На доњем рубу карте забележени су степени; они су нечитки на фотографији, коју имам. По свој прилици ова карта има степене на другим рубовима, али је фотографија незгодно одсечена. Интересантно је међутим, да је Коронели употребио и звезде са шеснаест кракова; има свега седам таквих звезда. Лако је уочити, да је најважнија она у средини данаш-

Venetia. Ad Uso dell'Accademia Cosmografica degli Argonauti. In Venetia 1695. Coresi Del Bruno. — 6) Corso geografico Universale, In Venetia 1692. — Алмађа у споменутом раду (стр. 134) наводи Атланте из 1690 г., а Corso из 1692 год. На фотографији коју има Географски Институт забиљежена је 1695 год. Снимање Коронелијевих Карата за Геогр. Инст. извршио је Ђ. Даниели, професор географије у Фиренци. Ради оскудице литературе није ми могуће утврдити, да ли се ради о некој грешки, или је Атланте доживио два издања.

⁸ Almagià, op. c., стр. 15, 43.

њега Тиватскога Залива (на карти у средњем заливу западније од речи Sinus.) Оваква звездаста мрежа била је у обичају у средње-вековним картама и употребљавала се све до краја 17. века. Чему је она служила, није ником успело да реши; врло вероватно за оријентацију морнарима. Једино је до сада утврђено, да није утицала на садржај карте⁹. — По дебљини линије и стрелици на линији која показује Северозапад, рекло би се, да је звезда у том правцу оријентисана. На једној другој Коронелијевој карти главна осовина звезде оријентисана је према Северу.¹⁰

Место размера нацртан је размерник од 4000 корака (*scala di 4000 passi*), подељен у четири једнака дела по 1000 корака, а од ових сваки на половину по 500 корака. На другим Коронелијевим картама *miglia d'Italia* = *mille passus geometrici* или у француским издањима *Mille Pas geometriques* = *Mille d'Italie*. Ако предпоставимо — а то је највероватније — да се и на овој карти ради о истом кораку, онда би 1000 корака на карти износило 21 мм., јер је *mille passus geometrici* = 21 mm.¹¹

Терен је представљан методом кртичњака, светлост пада с леве стране. У томе је само деломично тачан правац простирања, иначе је све шаблонски. Обала је погрешно приказивана не само у правцу простирања, него нешто и у хоризонталној разуђености. Довољно је упозорити на простирање Которског Залива у ужем смислу, па на облик полуострва Врмца и Луштице. На први поглед упада у очи погрешно приказана обала у вертикалној разграни. Низија уз обалу преширока је, она на неким местима — како је познато — и не постоји, већ се стране планина стрмо спуштају у море. — Сразмерно има мало имена планина. Уопште вредност и тачност карте опада удаљавањем од обале. — Хидрографија је представљена шематски, а шума појединим дрвећем. — Насеља су приказана групом кућа. — Комуникације означају две паралелне узане и бледе линије, а границе низови тачкица, али без разлике између административних и државних граница. Ни комуникације ни границе нису потпуне. Нема на пр. познатог пута, који је водио из Котора преко Рисна, Грахова до Пљеваља; није означена граница између Црне Горе и Боке. — Крајем 17. века нису постојали конвенционални топографски знаци, већ се легенда уносила у саму карту, због тога су речима описани многи географски објекти на пр. жива вода, мост, млин, разне врсте земљорадничке културе, цркве и остале грађевине, рушевине на копну и у мору.¹² — Има једна добра техничка

⁹ K. Kretschmer: Die italienischen Portolane des Mittelalters (Veröffentlichungen des Instit. f. Meereskunde). Berlin 1909, стр. 31—41.

¹⁰ в. карту у биљешки бр. 4, б.

¹¹ *Almagià*, op. c., стр. 125.

¹² *Con acqua viva* или *Tre Canali d'acqua Sorgente*. — *Ponte rotto di Pietra*, или *Ponte di legno rotto*. — *vigne*, *Horto di Bolizza*, *Horto di S. Franc.* — *chiesa*, *S. Lor'* (*enzo*), *Madonna della Risa*, *S. Rocco*, *Clacina*, *Torre del Bucchia*, *Guardia*, *Forte che chiudeua il Ponte*, *Porporela coperta de 4 piedi d'acqua*.

страна у овој карти. За разне називе употребљена су слова различите величине и различите врсте, а и о положају слова водио је картограф рачуна.

Поједине елементе од којих је састављена ова карта навешћу ниже, али ћу се пре опширније осврнути на питање насеља, јер је заправо то питање на картама оваквог размера најважније и са гледишта историског и антропогеографског. Положај насеља према ондашњим техничким средствима у главном је тачан. Природно, да о некој астрономско-геодетској тачности не може бити говора. Обале данашњег Ерцегновског и Тиватског Залива на карти су не насељене. Тако је од прилике било крајем 17. века. Позитивно је, да су се насеља у спољашњим заливима Боке постепено спуштала на обалу. Узрок је тому двострук: с једне стране несигурност од гусара, а с друге аграрно-економске прилике. Которски, прчањски, добротски и перашки конти имали су на обалама спољашњих залива Боке своје летњиковце, омеђене високим зидовима, а сељак-кмет живео је даље од обале. Обала је дакле била насељена само деломично и периодички. — У овој карти очувана су нека топономастичка имена, која су данас или потпуно заборављена или замењена другим. Горња села данашњег Тивта звала су се Црни Плат (*Zarni plat*). *Serneplat* спомиње се први пут 1396. год., а било је познато до почетка 19. века. *Teodo* (Тиват) забиљежен је као име области, која је по карти захваћала целу обалу од Грбаљског Поља до Опатова у Веригама. То би било у складу са називом *Iatus Tiveti* познатим још у 14. веку.¹³ — Ипак Коронели није био довољно обавештен о насељима у Боки. У његовој карти остало је ненасељено читаво полуострво Луштица, и ако је у Млецима постојало докумената, из којих је могао дознати, да су Луштица, Богдашићи и Лешевићи имали у 15. в. укупно 30 села са 300 огњишта.¹⁴ — Као многе карте из 16. и 17. века и ова има уз већину имена места број кућа. За ову област ово је важно, јер се ови подаци могу упоређивати са раније очуваним у разним историским споменицима.

После ових општих напомена мислим, да неће бити без интереса навести номенклатуру унешену у ову карту. Тим ће се добити слика свих топографских имена, што ће опет олакшати упоређивање са старијим и новијим картама. У загради су наведена потребита историско-географска објашњења и тачно данашње име.

Орографија:

M[onte] Prachiste, [у Навићеновића *Праћишћа* 916 ш, Бока, стр. 192, и *Праћишће*, *ib.* стр. 237] — M. Sliebi [данас село *Жлијеби*] — M. S. Ueneranda [на том брежуљку постојала је једном православна

¹³ Jireček: Das christliche Element in der topographischen Nomenklatur der Balkanhalbinsel. Sitzungsberichte d. Wiener Akad. phil-hist. Klasse 136 стр. 29.

¹⁴ Јиречек-Радонић: Историја Срба I, стр. 100.

црква св. Петке, данас католичка св. Ане. Т. К. Поповић: Херцег-Нови, Дубровник 1924, стр. 40.] — Smocopaz [данас вода *Смоковац*] — S. Uenepanda [Св. *Петка*] — S. Domenica [Св. *Неђеља*] — Uuiechie bardo [Веће Брдо.]

Хидрографија:

Gliuta T[orente, *Љуша*], — Gradiostiza F[iume] [*Градиоштица*] — F[iume] che vien da Zuppa [*Широка Ријека*; Накићеновић, Бока, стр. 380.] — Odolienstiza F. [*Одољен*] — Oratouo T. [*Ојашово*] — Rasouo T. [*Паково*] — Risano T. [*Пошок*] — Seglianovo T. [*Селаново*] — Selenica T. [*Зеленика*] — Sopot Cauerna [*Сојош*] — Tre Canali d'acqua detto Grab [*Грабе Накићеновић, Бока, стр. 478*].

Хоризонтална разргана:

а) *Полуострва и ртови*: Vadagn P^a [ponta] [*Бадањ*] — Chobila P^a [*Кобила*] — Clacina P^a [не постоји] — Combur P^a [*Кумбур*] — Crem P^a [?] [непознато] — Drasinuart [*Дражин Врш*] — Mali pristan P^a [*Мали Пристан*] — Marser [*Мржеј*] — Ostra P^a [*Оштри Рш*] — Penisola già del Signor Drusco-Prevlaca [*Превлака*] — Rocuno P^a [не постоји] — P^a et Chiesa delle Mad. delle Rose [*Росе*] — P^a et Chiesa di S. Dom. [Св. *Неђеља*] — P^a della Guardia [заборављено] — Racizza [*Рачица*] — P^a di Tre Sorelle [*Три Сестре*] — Seglianovo [*Селаново*] — Toretta et P^a delle Catene [*Вериге*] — Hagniz P^a [*Жањице*] — Hucovac P^a [*Жуковац*] — Vechevas [заборављено].

б) *Острва, хриди*. [Caratasc Greb. [*Кара-шап*, по некима турски, црна стена, изгледа данас врло мало познато, спомиње само Smalix: Führer durch die Bocche di Cattaro, München. Brixen 1906, стр. 43]. [sola] di Stradiotti o di S. Gabriel [*Сшдиоши*] — S[an] Giorgio [chiesa e conto [convento] dell' Abate di Perasto [Св. *Ђорђе*] — Sc[oglio] della Mad[ona] ha conto de P. P. [padri] Zoccolanti [*Ошок*] — Mad. di Scarpello [*Госпа од Шкрјела*] — Hagniz Sc^o Gr[ande] o della Roadini [данас *Мамула*] — Hagniz Sc^o P[iccolo] [данас *Жањице*, в. Накићеновић, Бока, стр. 359].

в) *Заливи и драге*. Ова су имена означена са 6 разних врста слова. Она са највећим словима наводим под 1), мања под 2) и т. д.

1) Canale di Cattaro [*Кошорски Залив*] — Rhizonicus Sinus [источни део зове се *Тивајски*, а западни *Ерцеговски Залив*. Коронели је хтио овим именом по свој прилици означити читаву Боку Которску. После назива стоји на карти Strab., вероватно Strabo, један од најстаријих аутора, који је употребио горњи назив] — Mare di Dalmatia, parte di Golfo de Venetia.

2) Golfo di Risano [*Рисански Залив*] — Canal de Stradiotti [данас *Кршољски Зашон*, в. Накићеновић, Бока, стр. 368].

3) Calimagn Valle, [*Калимањ*] — Cinoualusa, [*Чиновица*] — Lepetane V [*Лейешане*] — Megega Valle [*Међедка*, земље у Мардарима, Накићеновић, Бока, стр. 365; на аустр. спец. карти V. *Medjetka*] — Ocho Valle [*Око*] — P[orto] piccolo delle Rose oue stano le galeotte per guar [guardia?]. P. Grande delle Roze, Questo porto e capace di otto Galee [*Росе*] — Traste P^o per vascelli granidi [*Трасше*].

Области:

Имена области означена су у карти исто као имена залива и драга, па с тога и њих наводим истим редом као она.

1) Parte della Dalmatia [Бока је под Млечанима била саставни део Млетачке Далмације].

2) Contea di Cattaro [обласно име, не постоји] — Giurisdit[ione] de Venet[ia] auanti la presa di S. Nuovo [данас рушевине турских чардака и млетачких тврђава, Накићеновић, Бока. стр. 537].

3) Glieseuici, Kartoli, Lustiza [Љешевићи, Кртоли, Луштица].

4) Parte del Territorio di Risano [обласно име, не постоји] — Parte de Mon[tenegro] [данас Црна Гора, црногорске стране и т. д.] — Territorio di Castelnuovo [херцеговачка страна] — [Territorio] de Ragusli [данас забораваљено].

5) Costagnizza, [Косњањица] — Dobrota — [Доброша] — Fornaci di Calcina [име области не постоји, али има још „кљачина“, пећи за прављење креча] — La Bianca [Бијела] — Teodo [Тивај] — Ville di Vittaglina [Вишаљина].

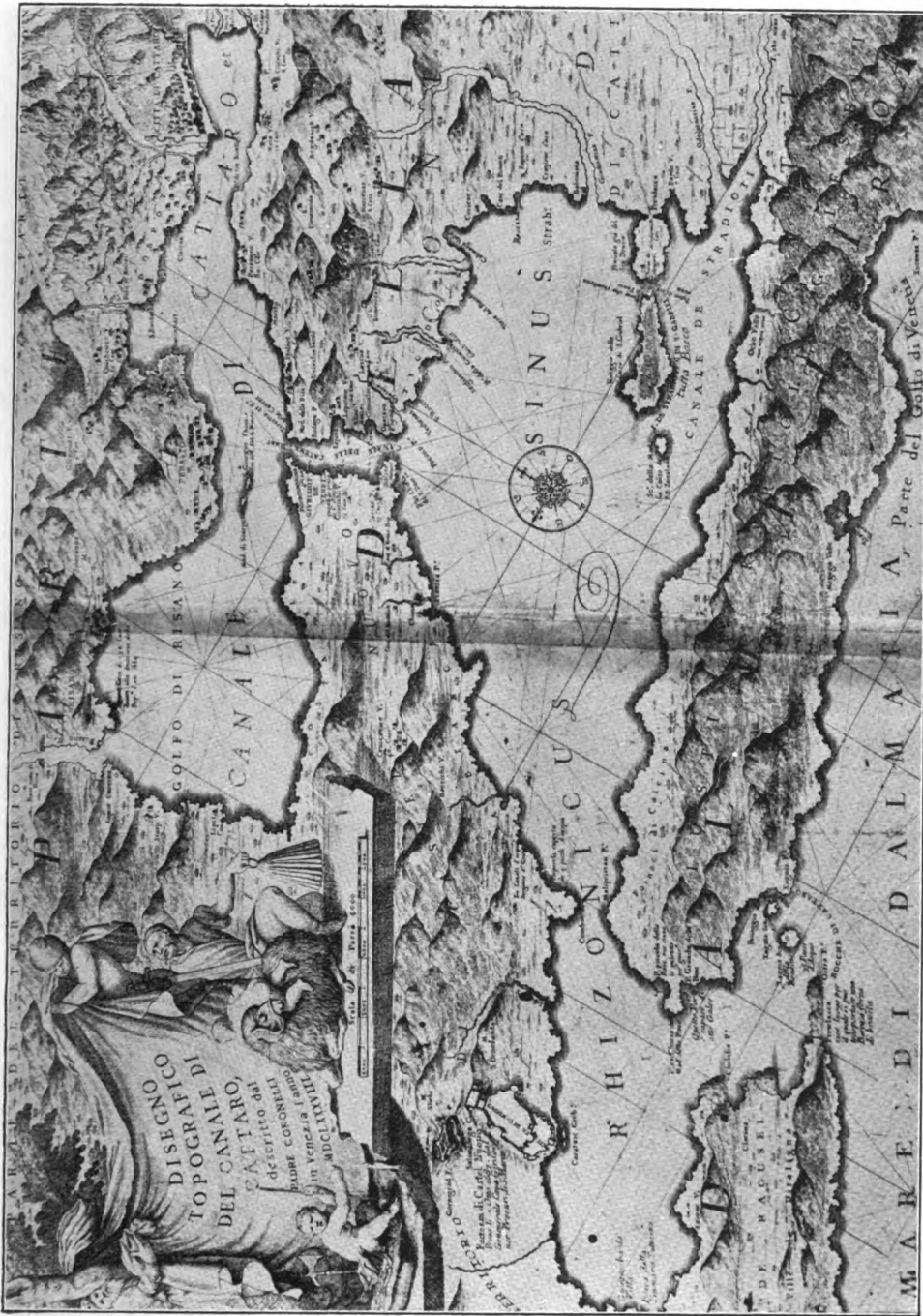
Насеља

Насеља под 1) штампана су у карти крупнијим словима, под 2) ситнијим.

1) Città di Cattaro [Кошор] — Città di Castelnuovo [Ерцегнови] — Perasto [Пераст] — Risano [Рисан]. Уз ова насеља није надодан број кућа, али је густоћа насељености истакнута већим бројем кућа. За Котор и Херцеговину наведени су и градски бедеми.

2) Barda [Брда], 7 case — Baosich [Баошићи, без броја кућа] — Bobovista [Бобовиште, данас ненасељено, име постоји] — Bogdasich V[illa], Богдашићи — без броја кућа] — Casa d. Vsman Beg [непознато] — Casa del Bielalich [по свој прилици по породичном имену, али погрешно место Целалић, који су се овамо доселили 1682. год. из Требиња, Накићеновић, Бока 506.] — Case del Bisanti [заборављено] — Clicichi V, 8 case [заборављено], Cragnieuo Casa [заборављено] — Crusceuize V., 40 case [Крушевице] — Curieue [заборављено] — Dobrota, [Доброша, без ознаке кућа, иначе као насеље као под 1); означена су 3 комшилука: S. Matteo [Св. Машија], Radomiri [Радимир], S. Eustachio [Св. Стасије] — Giurgeuo bardo Villa, [данас се тако зове земља за обрађивање у Игалу] — Giurichi [Ђурићи] — 15 case — Glogouat V [Глоговац], 4 case — Josize V [Јошице], 15 case — Lastua V [Ластва] 40 case — Leretane V [Лейешане] 20 case — Lipci [Липци] casa — Marceuas V, [Мрчевац] 8 case — Miladinouich casa [по једном кртољском братству, данас заборављено, Лука Миладиновић 1693. год. Накићеновић, Бока, стр. 276—389], — Morasagniuua 4 case [данас по свој прилици Морача њива, земља, Накићеновић, Бока стр. 537] — Mula V. [Муо], 20 case — Orachouaz V. [Ораховац] 60 case — Perzagno V. [Прчањ] 80 case — Spigliari [Шпиљари, без ознаке Villa и броја кућа] — Starp V [Стрп], без броја кућа] — Stolivo V, [Столив] 60 case — Zarouo Casa [непознато] — Zarniplat V — 40 case [заборављено, данас Тивај].

Dr. И. Сивдик.

Phot. G. Dainelli.

Коронелијева карта Боке Кошорске из 1688 год.

RÉSUMÉEINE KARTE CORONELLI'S VON DER BOCHE DI CATTARO
AUS DEM JAHRE 1688.

Die historische Kartographie der Balkanhalbinsel ist vor dem 19. Jahrhundert ärmlich, da keine Detailarbeiten vorhanden sind. Coronelli's Karten sind hier zuerst in Betracht gezogen, weil einige von seinen Karten, bezw. Photographien in Beograd zur Verfügung stehen. Coronelli's Hauptarbeiten kartographischen Inhalts sind „Atlante Veneto, Corso geographico“ und der Globus im Durchmesser von 15'. Aus dem Atlante Veneto ist auch die Karte der Bocche di Cattaro entnommen. Als Quelle für diese Karte hat unser Kartograph die nichtpublizierten Karten der venezianischen Regierung benutzt, wie es viele andere Kartographen taten, und wie er selbst im Titel zu seinem Atlas getan zu haben bestätigt. Diese Karte ist ein Gewinn, weil dieselbe die erste ist, oder eine der ersten, wo die Bocche im beinahe richtigen Umfang dargestellt ist. Über das Koordinatensystem kann man nichts sagen, da die Graden auf der Photographie nicht lesbar sind. Es wurde das mittelalterliche Rosettensystem mit 16 Strahlen verwendet. Die Hauptachse des Sternes ist in der Richtung Nordwest orientiert. Anstatt Masstab ist eine Scala von 4000 Schritt verwendet, dabei sind 1000 Schritt Mille Pas geometriques oder Mille d'Italie gleich. Der Terrain ist in perspektiver Methode, Hydrographie schematisch, Wald durch einzelstehende Bäume, die Siedlungen durch Häuschengruppen, Kommunikationen durch parallelen, schmalen, schwachen Linien und die Grenzen durch Reihen von Punkten ohne Unterschied zwischen administrativen und Staatsgrenzen dargestellt. Die Legende ist in die Karte eingetragen. Die Lage der Siedlungen ist im Grossen und Ganzen richtig, aber nicht vollkommen. Es sind bezeichnet manche Ortschaftsnamen die heute vergessen sind. Ein von mir verfasster Register aller toponomastischer Namen, aus welchen die Karte besteht, ermöglicht eine Vergleichung mit älteren und neueren Karten.

Dr. I. Sindik.